

ולא ע"ע מימיו ולא יעבור כו' (עיין לעיל פ"א בהערה). מהו"ע נה"א שהן י' בחי' (לגבי מחדו"מ נק' מהו"ע. אדנ"ע. ע"ל פ"ג). המלוכה והממשלה (מלוכה ברצון ממשלה בע"כ. תו"א ס"פ יתרו. לקו"ת תקעו הא' ס"א. פיה"מ שבדרמ"צ. כי בכמה פרטים אין הבינוני שייך כלל לרע ובכמה פרטים צריך התגברות הרשימו שבמוחין וכו' וכמש"כ לקמן).

פרק יב והבינוני הוא שלעולם אין הרע גובר
כל כך לכבוש את העיר קמנ' להתלבש בגוף להחטיאו דהיינו ששש' לבושי נפש הבהמית שהם מחשבה דבור ומעשה שמצד הקליפ' אין גוברים בו על נפש האלהית להתלבש בגוף במוח ובפה ובשאר רמ"ח אברים להחטיאם ולטמאם ח"ו רק שלשה לבושי נפש האלהית הם לבדם מתלבשים בגוף שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצוות התורה ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם ולא נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו אך מהות ועצמות נפש האלהית שהן עשר בחינותיה לא להן לברן המלוכה והממשלה בעיר קטנה כי אם

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

לקוטי פירושים

ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור כו': עיין לעיל פ"א בהערה.

מהות ועצמות נפש האלקית שהן עשר בחינותי' לגבי הלבושים מחשבה דיבור ומעשה – נקראים עשר בחינותי' "מהות ועצמות נפש האלקית". אדנ"ע. עיין לעיל פ"ג. המלוכה והממשלה: מלוכה – ברצון, וממשלה – בעל-כרחו (תו"א ס"פ יתרו. לקו"ת ד"ה תקעו הא' ס"א. פירוש המילות שבדרמ"צ). ושניהם יש לנפש האלקית בעיר קטנה אצל הבינוני – כי, בכמה פרטים אין הבינוני שייך כלל לרע, ובכמה פרטים צריך התגברות הרשימו שבמוחין וכו', וכמש"כ לקמן, ולכן, בנוגע להפרטים שאינו שייך לרע, שליטת נה"א היא באופן של מלוכה (ברצון), ובנוגע לפרטים שצריך התגברות וכו', שליטת נה"א היא באופן של ממשלה (בע"כ).

שעת ק"ש ותפלה שהיא שעת מוחין דגדלות: עיין

בינוני כו' לא עבר עבירה מימיו כו' ולא נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו: אף מי שעבר עבירה ושנקרא לו שם רשע פעם אחת בימי חייו יכול להיות בינוני – כדמוכה ממ"ש לקמן "שכל אדם (אפילו רשע גמור) יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה". והפירוש ש"לא עבר כו'" – אף שדוחק קצת (בסגנון) – שמצבו עתה כזה שלא עבר כו', שאינו שייך לעבירה לא בעתיד ולא בעבר (שאינו כל רושם בנפש כו'), ואף שאפשר שבעבר הי' במצב אחר, הרי נשתנה בינתיים ע"י עבודתו ופעולותיו כו'. ומוכרח גם ממרו"ל שתשובה מועלת לכל (אין לך דבר העומד בפני התשובה), ומוכרח גם מדוד המע"ה שחטא בשנים – כמארו"ל: – ועליו נאמר צדיקים יצ"ט שופטן כו'.

(מאגרות קודש ח"י ע' שטט. ח"י ע' נ"ג.)

אף שאפ"ל שהפירוש הוא שעכשיו ולאחרי שעשה תשובה) הוא במצב ש"לא עבר כו'", כי לא נשאר רושם כו' (כנ"ל) – הרי, מפשטות הלשון, ובפרט מזה שמוסיף "ולא נקרא עליו שם רשע אפי' שעה אחת ורגע אחד כל ימיו", משמע, שהפירוש הוא כפשוטו.

ויש לומר הביאור בזה – שלכל אדם יש בחירה הפשית לקיים מצות התשובה [כמו שבנוגע לכל המצוות רשות לכל אדם נתונה ואין מי שיעכב בעדו, ועאכו"כ מצות התשובה?],

(1) רפ"ד. (2) ראה גם לקמן הערה ד"ה בדבר איסור אינו עולה בדעתו (ע' צא). (3) רמב"ם הל' תשובה ספ"ג. (4) יומא כב, ב. (5) תניא פ"א. (6) רמב"ם הל' תשובה רפ"ה. (7) כיו: להיותה מצוה כללית יש בה נתינת כח מיוחדת, וגם, כיון שכל אחד מישראל רוצה לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות אלא שיצרו הוא שתקפו (רמב"ם הל' גירושין ספ"ב), הרי, כשעשה עבירה שהיא היפך רצונו האמיתי, מיד מתחרט ומיצר ודואג על זה בפנימיותו, ונמצא, שבפנימיותו עושה כבר תשובה בופעל, וצריך רק לגנות את התשובה שבפנימיותו (משא"כ בשאר המצוות שהוא רק רוצה לעשותם, ובכדי לקיים צריך עשי' ופעולה חדשה).

(1) ד"ה אינו במעלת ומדרגת צדיק (לעיל ע' כז). ושם, שזהו מצד מצבו עתה כו'. וראה גם "לקוטי פירושים" כאן. (2) במפתח של רבינו ל"הגהות והערות על ס"ב. . . בדרושי אדנ"ע אשר ראיתם" מציין (בפי"ב לפ"ג, ובפי"ג מציין) לד"ה תפלין דמארי עלמא רנ"ג (סה"מ תרנ"ג ס"ע רלד): "ומ"ש בתניא פ"ג ופי"ב שהנפש עצמה מתחלקת לשכל ומדות שהם נקראים עצמיות הנפש אין זה אלא לגבי מחדו"מ וכו'". (3) ושם (ז, א): "נפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומדות". ובהערת רבינו שם (לעיל ע' מד): "לגבי מדו"מ נק' שכל ומדות עצמות הנפש. תו"א רד"ה פתח אלי". – ויש לעיין מה מוסיף רבינו כאן מאדנ"ע על מ"ש בפ"ג מתו"א (ומה גם שאדנ"ע מעתיק לשון התו"א, ומוסיף רק הציון ל"מ"ש בתניא – פ"ג ופי"ב – שבפ"ג נאמר שהנפש עצמה מתחלקת לשכל ומדות, ובפי"ב נאמר שהם נקראים עצמיות הנפש). (4) בתו"א שם (עד, ד): "ועל זה נאמר מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור, שכל עולמות עליונים מקבלים מבחי' מלכותו ית' שממליכים אותו ומלכותו קבלו עליהם ברצון לך חל עליהם שם מלוכה. . . משא"כ בכל דור ודור שהם עלמא דפרודא לא יחול עליהם שם מלוכה אלא ממשלה שהוא בעל כרחם". בלקו"ת שם (דרושי ר"ה נד, רע"א): "ממשלתך בכל דור ודור (ש)הוא למטה מבחי' מלכותך שהמלוכה היא דוקא כאשר ברצון קבלו עליהם". ובדרמ"צ שם (ח"ב רלב, א. נדפס במילואים ליהל אור ע' תרפ"ה): "המלוכה זהו ע"ד ומלכותו ברצון קבלו עליהם, משא"כ מושל הוא בע"כ". ואולי כוונת רבינו לרמז גם להשינויים בג' מקומות הנ"ל: בתו"א – שממשלה בע"כ היא ב"עלמא דפרודא"; בלקו"ת – "כשיש פריקת עול. . . אזי אין גילוי רק מבחי' וממשלתך כו'"; ובפיה"מ שבדרמ"צ – "כשאין קבלת עומ"ש ברצון". (5) בהמשך הפרק (ז, ב) ש"בדבר איסור אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל מש ח"ו" – שבזה אינו שייך לרע כלל, ואעפ"כ, "הרהורי עבירה. . . יכולים לפעול לעלות למוחו ולבלבלו. . . שלזה מועיל הרשימו במוחין. . . להתגבר ולשלוט על הרע. . . דוחהו בשתי ידיים וכו'".

שעת ק"ש ותפלה שהיא שעת מוחין דגדלות (עין פרע"ח ש"א פ"ז. ק"ש פ"ה וק"ש פ"ז). **שעת הכושר** (ל' הש"ס. פסחים פג. ועוד). **דק"ש דאורייתא** (יד הל' ק"ש. סה"מ. פוסקים). **שהן מדרבנן** (ברכות לג. יד ק"ש א' ז'). **כמ"ש במ"א** (להעיר מלקמן פמ"ו ואילך. ע"ל פמ"ט. וע' ד"ה הקל קול – הצ"צ). **לטוב המתפשט בחה"מ מחב"ד שבמוח**

בעתים מזומנים כמו בשעת קריאת שמע ותפלה שהיא שעת מוחין הגדלות למעלה וגם למטה היא שעת הכושר לכל אדם שאז מקשר חב"ד שלו לה' להעמיק דעתו בגדולת א"ס ב"ה ולעורר את האהבה כרשפי אש בחלל הימני שבלבו לדבקה בו בקיום התורה ומצותיה מאהבה שוהו ענין המבואר בקריאת שמע דאורייתא וברכותיה שלפניה ולאחריה שהן מדרבנן הן הכנה לקיום הק"ש כמ"ש במ"א ואז הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב המתפשט בחלל הימני מחב"ד שבמוח המקושרים בגדולת א"ס ב"ה. אבל

(עפמ"ש פ"ט, הטוב משכנו בחה"י ולא רק מתפשט לשם. ובכ"ז כתב "המתפשט", כי הביטול דקאי ב'י' כאן הוא בא מחמת מוחין דגדלות שבשעת ק"ש ותפלה שמתפשט מזה בלב).

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

פרע"ח ש"א פ"ז. שער הק"ש פ"ה ושער הק"ש פ"ז.
שעת הכושר: לשון הש"ס. פסחים פג. ועוד.
דק"ש דאורייתא: יד הל' ק"ש. ספר המצוות. פוסקים.
שהן מדרבנן: ברכות לג. יד הל' ק"ש פ"א ה"ז.
כמ"ש במ"א: להעיר מהמבואר לקמן פמ"ו ואילך.
לקמן פמ"ט. וע' ד"ה הקל קול: – הצ"צ.
לטוב המתפשט בחלל הימני מחב"ד שבמוח: עפמ"ש בפ"ט שגם בלב הוא משכן נפש האלקית – הרי הטוב משכנו בחלל הימני, ולא רק מתפשט לשם. ובכל זאת כתב אדה"ז כאן "טוב המתפשט בחלל הימני", כי הביטול דקאי ב'י' כאן (ש"הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב) הוא בא לא מחמת הטוב שמשכנו בלב, אלא מחמת מוחין דגדלות שבשעת ק"ש ותפלה, שמצד עצמם אינם בלב, אלא שמתפשט מזה גם בלב.
המוח שליטי כו': לקמן פ"ז, נא¹⁶.

לקוטי פירושים

כולל גם עיקר ושלמות התשובה שהיא תשובה מאהבה, שעל ידה נקשר עונו מתחלתו, ומצד זה ביכלתו להיות במצב שלא עבר עבירה מימיו כפשוטו.

(סה"מ חלקט ח"ה ע' לט"ח)

ולא יעבור לעולם: שמצבו (כעת) הוא כזה שמושלת עשיית עבירה גם בעתיד ואף שאז נסיונות ומלחמת היצר באופן שונה משל עתה, כי בלא"כ – הוא עכ"פ רשע בכוח, ואין זה בינוני בתכלית. ועיין תניא פ"ל).
ולהעיר מלשון הרמב"ם בהל' תשובה: "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו כו' יגמור בלבו שלא יעשהו עוד ויעיד עליו יודע תעלמות שלא ישוב לזה החטא לעולם". ובאגה"ת: "שיגמור בלבו שלם לכל ישוב עוד לכסלה".

(שיעורים בספר התניא ע' 129'30. טה"ש תשמ"ח ח"א ע' 18 הערה 94)

(8 פרש"י יומא פו, סע"א. 9 פ"ב ה"ב. 10 פ"א צא, א).

(6 ב"ש"א שם: "בכל תפלה ותפלה ובכל ק"ש וק"ש. . נמשכים. . לממעלה מוחין חדשים מה שלא נעשה מעולם בשום תפלה או ק"ש אחרת". בשער הק"ש פ"ה: "בק"ש אנו ממשכינן מוחין דו"ק (דאמא) דגדלות. . בק"ש עדיין אין הז"א שלם במוחין דיניקה כולם, כי גם מוחין דיניקה צריך להשלימים כולם לו תחלה, ואח"כ להמשיך לו ו"ק דגדלות" (ומבאר בפרטיות החילוקים בין ד' הפעמים דק"ש, שתיים בשחר, א' קודם הקרבנות וא' ביוצר, ושתיים בלילה, א' בערבית וא' על מטתו). ושם פ"ז: "בכל הק"ש מדה"ק"ש נכנסין בז"א הו"ק של מוחין פנימיים דאמא דגדלות. . אך הזיווג של שחרית. . נכנסין בו קודם הזיווגין כל המוחין דגדלות הפנימיים ומקיפים דאו"א. . בשחרית הוא חסד גדול לכן מוחין שלו הם גדולים וזיווג הוא גדול, ובמנחה מעט דינין לכן זיווגם ומוחין שלו יותר מתמטטים וכו'". (7 בתחלתן. – ושם: "פעמים בכל יום קוראין ק"ש בערב ובבוקר, שנאמר בשכב ובקומך כו'". (8 להרמב"ם מ"ע יו"ד "הציווי שנצטוונו לקרוא (קריאת) שמע בכל יום ערבית ושחרית. . וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ברכות, ושם נתבאר שקריאת שמע דאורייתא**). (להרס"ג מ"ע יח. ועוד. 9) ראה שו"ע או"ח ס"ס ס"ד ובמג"א סק"ג, ובשו"ע אדה"ז שם ס"ה. שם סס"ז ובמג"א ושו"ע אדה"ז שם. ועוד. – הטעם שכאן מוסיף רבינו הציון לפוסקים, הוא, לכאורה, מפני השק"ט שבזה, כנ"ל בשוה"ג להערה הקודמת. (10) בברכות שם: "אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות כו'". וביד שם: "ברכות אלו (דק"ש) עם שאר כל הברכות. . עזרא הסופר ובית דינו תקנום". (11) ושם (סה, א): "לעורר ולהאיר אור האהבה. . בפרט בשעת ק"ש וברכות" כמו שיתבאר" (ובהמשך הפרק, בנוגע להתבוננות ד"כמים הפנים לפנים", מזכיר גם ש"בחר בישראל עמו והוציאם ממצרים כו'". ששייך לק"ש כדלקמן). ובפמ"ז (סו, ב) – בנוגע להחייב דיצי"מ בכ"י: "ובפרט בקבלת מלכות שמים בק"ש, ומסיים (סז, א): "ולכן תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דוקא. . מפני שהן דבר אחד ממש". (12) ושם (סט, סע"א ואילך): "ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים שתקנו ברכות ק"ש שתיים לפני' כו' דלכאורה אין להם שייכות כלל עם קריאת שמע. . אלא משום שיעיקר ק"ש לקיים בכל לבבך כו'". . להפקיר הכל בשביל אהבת ה', ואיך יבוא האדם החומרי למדה זו, לכן סידרו תחלה ברכות יוצר אור, ושם נאמר ונשנה באריכות ענין וסדר המלאכים. . ואח"כ ברכה שני' אהבת עולם כלומר שניהיח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו וכו'". (13) "כנראה הוא הנדפס בהקדמת הסידור*** (הערת רבינו בקיצורים והערות לתניא ע' קמח). – ושם: "לקשר נפשו האלקית. . לה' אחד בק"ש. . ושאר התפילה הוא ביאור הק"ש. . וזהו ענין כללות התפלה כולה שהוא ביאור הק"ש. . וזהו ענין כל ברכת השחר ופסוקי דזמרה וברכת ק"ש ותפילה דרך כלל, ודרך פרט הוא וכו'". (14) נדפס בקיצורים והערות לתניא ע' לה. (15) שם הערה ד"ה וגם בלב (לעיל ע' עז).

(* אולי י"ל הטעם שרבינו לא ציין - לכל ראש - לברכות (כמו שמציין בנוגע לברכותי' שהן מדרבנן) - ע"פ המבואר בתוד"ה ורבי סוטה לב, ב, שיש מקומות במסכת ברכות שמשמע שק"ש דאורייתא, ויש מקומות שמשמע שק"ש דרבנן. ובתוד"ה ואיזו מנחות מג, ב, כתב בפשיטת דק"ש דרבנן (וראה בארוכה שאגת ארי' בתחלתו). (** תורה אור. ובסידור עם דא"ח - יח, ג ואילך.)

המוח שליט כו' (פי"ז, נא'). בר"מ פ' פנחס (רכד. - הג' הצ"צ - וצע"ג שהוא בזהר ולא בר"מ). כדכתיב (קהלת ב' יג'. ושם וראיתי אני שיש וגו'). כמרז"ל (סוטה ג').

אחר התפלה בהסתלקות המוחין הגדלות א"ס ב"ה הרע חוזר וניעור בחלל השמאלי ומתאוה תאוה לתאוה עוה"ז ותענוגיו. רק מפני שלא לו לבדו משפט המלוכה והממשלה בעיר אינו יכול להוציא תאוה מכה אל הפועל להתלבש באברי הגוף במעשה דבור ומחשבה ממש להעמיק מחשבתו בתענוגי עוה"ז איך למלאת תאות לבו כי המוח שליט על הלב וכמ"ש בזהר פ' פינחס] בתולדתו ומבע יצירתו שכך נוצר האדם בתולדתו שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוה שבלבו שלא למלאת משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה ולהסיה דעתו לגמרי מתאות לבו אל ההפך לגמרי ובפרט אל צד הקדושה כדכתיב וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך פי' כמו שהאור יש לו יתרון ושליטה וממשלה על החושך שמעט אור גשמי דוחה הרבה מן החושך שנדחה ממנו מאליו וממילא כך נדחה ממילא סכלות הרבה של הקליפה וס"א שבחלל השמאלי וכמאמר רז"ל אלא אם כן נכנס בו רוח שמות וכו' מפני החכמה שבנפש האלהית שבמוח אשר רצונה למשול לבדה בעיר ולהתלבש בשליטה לבושיה הנ"ל

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים	לקוטי פירושים
בר"מ פ' פנחס: רכד. 18 - הגהת הצ"צ. - וצע"ג, שהרי הוא בזהר ולא בר"מ. כדכתיב: קהלת ב' יג'. ושם: וראיתי אני שיש וגו' 19. כמאמר רז"ל: סוטה ג'. צדיק כלל: צדיק גמור ושאינו גמור.	יכול כו' שלא למלאת משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה ולהסיה דעתו לגמרי: הפירוש "שלא למלאת כו' (ב)מחשבה" הוא - שלא לחשוב עד"ז ברצונו (ככהמשך הפרק: "להרהר בו ברצונו"), ולאח"ז מוסיף "ולהסיה דעתו לגמרי", שלא רק שלא יהיה ברצונו, אלא שגם "יסיח דעתו (ויתירה מזו) לגמרי". (סה"ט מזקט ח"ב ע' ש"ב והערה 15)
16) אולי כוונת רבינו בהציון לפי"ז ופנ"א [נוסף על ציונו של אדה"ז "כמ"ש בר"מ פ' פינחס"] - לבאר, ששליטת המוח על הלב היא לא רק "שלא למלאת משאלות לבו במעשה דבור ומחשבה", אלא השליטה היא גם על הלב עצמו, כמ"ש בפ"ז (כג, א): "המוח שליט בטבעו ותולדתו על חלל השמאלי שבלב [ובא בהמשך למ"ש לפנ"ז ש"דבר זה - "האהבה" . . . שבתעלומות לב" - קרוב מאד כו", ומוסיף] ועל פיו ועל כל האברים שהם כלי המעשה", וטעם הדבר - מבואר בפנ"א (עא, סע"ב): "ואפילו הלב מקבל מהמוח ולכן המוח שליט עליו בתולדתו" (ולכן לא ציין לפרק ל' (לח, ב) ששם נאמר רק ש"המוח שליט על הלב", ותו לא). (17) כ"ה (בר"מ) בדפוס תניא שלפנינו, ובמהדורה זו תוקן ע"פ "הערות ותיקונים בדא"פ". (18) "מוחא דרכיב ושליט על הלב". (19) ראה "לקוטי פירושים" כאן.	וראיתי שיש יתרון: הטעם שמעתיק אדה"ז גם תיבת "וראיתי", ומשמית תיבת "אני" - יל"פ: בראי' זו יש ב' דרגות: (א) רק "אני" רואה (ראה זח"ג מז, רע"ב). (ב) גם "שאר בני עלמא המאן". וכיון שכאן מדבר ומדייק "שכך נוצר האדם בתולדתו שכל אדם יכול כו", לכן, אי אפשר לומר "אני" דוקא. ומוסיף ומדגיש "וראיתי" - הוודאות דראי', שעפ"ז מובנת יותר הוודאות "שכל אדם יכול כו". (מתניא בצירוף ח"ב וכו' ע' רלא)
	מעט אור כו' דוחה הרבה מן החושך שנדחה ממנו

מאליו וממילא: גם לאחרי ירידת והמשכת האור בבחי' מדידה והגבלה, שאו דוקא שייך לומר מעט או הרבה, גם אז הוא דוחה את החושך, ועד שאפילו מעט אור דוחה הרבה חושך, ויתירה מזה, שהחושך נדחה ממילא מפני האור.

(סה"ט מזקט ח"ב ע' ש"ט)

ע"פ הידוע¹¹ שבחושך ב' ענינים: העדר האור, ובריאה בפ"ע - יש לומר, דמה שהאור דוחה את החושך ובאופן דממילא, הוא בעיקר בהענין ד"העדר האור" שבו (ראה תניא פכ"ט): "שאיין בו שום ממשות כלל (ולכן) וממילא נדחה מפני האור", אבל בירור המציאות דחושך, הוא ע"י גילוי שרש החושך עצמו (שלמעלה מאור) "שביכולתו לעשות גם עצם החושך לאור"¹².

(לקוטי ח"ב ע' 353 והערה 11)

11) ושם: "אמאי אמר וראיתי אני וכי שאר בני עלמא לא ידעי ולא תמאן דא . . . אלא הכי תאנא מאן תכיס כשלמה . . . ומה דאיהו חמא לא חמא בר נש אחרא" (תמו"ל). 12) ראה הנסמן בהערת רבינו בסה"מ תש"ח ע' 239. 13) לו, ב. 14) אמ"ב שער הציצית פט"ז (יו"ד, סע"ב).

צדיק כלל (צד"ג ושא"ג). כי מהו"ע של נה"ב כו' (ע"ל פל"ז דהיינו רק המדות ולא חב"ד). תוכו רצוף אהבה (שה"ש ג' י'). אהמ"ס (ע"ד משלי כז' ה'. טעם שנק' כך: לקמן פי"ט). כמ"ש לקמן (עיין פי"ט מד'). וכמרו"ל (ב"ב קסד:). המסותרת (ל' יחיד, אולי מפני כי היראה כלולה באהבה כמ"ש פי"ח).

בכל הגוף כולו כנ"ל שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה כנ"ל ואעפ"כ אינו נקרא צדיק כלל מפני שיתרון הזה אשר לאור נפש האלהית על החושך וסכלות של הקליפה הנדחה ממילא אינו אלא בשלשה לבושי' הנ"ל ולא במהותה ועצמותה על מהותה ועצמותה של הקליפה כי מהותה ועצמותה של נפש הבהמית שמהקליפה שבחלל השמאלי לא נדחה כלל ממקומה בבינוני אחר התפלה שאין רשפי אש אהבת ה' בהתגלות לבו בחלל הימני כי אם תוכו רצוף אהבה מסותרת שהיא אהבה הטבעית שבנפש האלהית כמ"ש לקמן ואזי יכול להיות סכלות הכסיל הרע בהתגלו' לבו בחלל השמאלי להתאות תאוה לכל ענייני נשמייות עוה"ו בין בהיתר בין באיסור ח"ו כאלו לא התפלל כלל אלא שבדבר איסור אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל ממש ח"ו אלא הרדורי עבירה הקשים מעבירה יכולים לפעול לעלות למוחו ולבלבלו מתורה ועבודה וכמארו"ל ג' עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום הרדור עבירה ועיון תפלה כו' רק שלזה מועיל הרשימו במוחין ויראת ה' ואהבתו המסותרת בחלל הימני להתגבר ולשלוט על הרע הזה המתאוה תאוה שלא להיות לו שליטה וממשלה בעיר להוציא תאוה מכח אל הפועל להתלבש באברי הגוף ואפי' במוח לבדו להרהר ברע אין לו שליטה וממשלה להרהר ח"ו

[34]

לקוטי פירושים

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

דבר איסור אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל
ממש: ממש"ש כאן שהבינוני לא זו בלבד שאינו עושה איסור בפועל ממש, אלא גם "אינו עולה בדעתו לעשות האיסור", מוכח, שגם אם בעבר היו לו עבירות, ה"ה עתה במצב שלא נשאר שום רושם מהעבירות¹⁵, כי, אילו הי' נשאר איזה רושם, הרי, מצד זה ש"עבירה גוררת עבירה"¹⁶ הי' עולה בדעתו לעשות איסור, אלא שהי' מתגבר כו' שלא לעשות האיסור.

(לקוטי ביאורים בתניא ז"ב ע' רכ)

כי מהותה ועצמותה של נפש הבהמית כו': עיין לקמן פל"ז²⁰ דמהו"ע של נה"ב היינו רק המדות ולא חב"ד. תוכו רצוף אהבה: שה"ש ג' י'. אהבה מסותרת: ע"ד משלי כז' ה'²¹. טעם שנקראת כך: לקמן פי"ט²². כמ"ש לקמן: עיין פי"ט מד'²³. וכמרו"ל: ב"ב קסד: המסותרת: הטעם שכתב בלשון יחיד - אף שמדבר כאן אודות "יראת ה' ואהבתו" - אולי מפני כי היראה כלולה באהבה, כמ"ש לקמן בפי"ח²⁴. כעס או קפידא: כעס - בלב, קפידא - במוח²⁵.

15 כנ"ל הערה ד"ה בינוני כו' (לעיל ע' פח). 16 אבות פ"ד מ"ב.

20 (מט, א): "בחי' חב"ד מקליפת נוגה שבנפש החיונית נכללות בקדושה ממש כשעוסק בתורה בעיון ושכל . . מהותן ועצמותן של המדות חג"ת כו' לא יכלו להם הבינונים להפכם לקדושה . . משום שהרע חזק יותר במדות מבחי"ד". 21 ("טובה תוכחת מגולה) מאהבה מסותרת". 22 (כח, רע"א): "ולכן נקראת אהבה זו בנפש האלקית . . בשם אהבה מסותרת כי היא מסותרת ומכוסה בלבוש שק דקליפה בפושיעי ישראל כו'". 23 בפרקים אלה נתבאר תוכנה וענינה של אהבה המסותרת שהיא אהבה הטבעית: בפי"ט (כד, ב ואילך) - "נשמת האדם . . חפצה וחשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי . . אעפ"כ זה רצונה וחפצה בטבעה . . נקראת אהבה זו בנפש האלקית שרצונה וחפצה לדבק בה' חיי החיים ב"ה בשם אהבה מסותרת". ובפמ"ד (סב, ב ואילך) - "אחת היא אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות אהבה רבה ואהבת עולם והיא שוה לכל נפש מישראל וירושה לנו מאבותינו . . נפשי אויתך . . דירחים לקב"ה רחמותא דנפשא ורוחא כמה דאתדבקו אילין בגופא וגופא רחים לון . . אני מתאוה ותאב לאור א"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים להמשיכו בקרבי . . ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו . . כברא דאשתדל בתר אבוי ואימי' דרחים לון יתיר מגרמי' ונפשי' ורוחי' כו'" (ואולי כוונת רבינו במ"ש "עיין" - שיש בזה כמה אופנים-דרגות). 24 (כג, ב): "דחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת", וממשיך, "צריך . . לבאר . . שרש אהבה זו ועניינה . . ואיך נכלל בה גם דחילו". והביאור הוא בספי"ט*, ש"מפני אהבה זו . . היא יראה ומפחדת בטבעה מנגוע בקצה טומאת ע"ז ח"ו כו'".

ברצונו שבמוחו שיקבל ברצון ח"ו הרהור זה הרע העולה מאליו מהלב למוח כנ"ל אלא מיד בעלייתו לשם דוחהו בשתי ידיים ומסיח דעתו מיד שנוכר שהוא הרהור רע ואינו מקבלו ברצון אפי' להרהר בו ברצון וכ"ש להעלותו על הדעת לעשותו ח"ו או אפי' לדבר בו כי המהרהר ברצון נק' רשע באותה שעה והבינוני אינו רשע אפי' שעה אחת לעולם. וכן בדברים שבין אדם לחבירו מיד שעולה לו מהלב למוח אינו טינא ושנאה ח"ו או איזו קנאה או כעס או קפידא ודומיהן אינו מקבלן כלל במוחו וברצונו ואדרבה המוח שליט ומושל ברוח שבלבו לעשות ההפך ממש להתנהג עם חבירו במדת חסד וחיבה יתרה מודעת לו לסבול ממנו עד קצה האחרון ולא לכעוס ח"ו וגם שלא לשלם לו כפעלו ח"ו אלא אדרבה לגמול לחייבים טובות כמ"ש בזהר ללמוד מיוסף עם אחיו:

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

כמ"ש בזהר: ח"א ר"א ע"א²⁶ ושם.

לקוטי פירושים

הרהורי עבירה כו' יכולים כו' לעלות למוחו כו' אלא מיד כו' דוחהו כו' ומסיח דעתו כו': כאן מדבר רק בנוגע להרהור ע"ד עשיית עבירה או ביטול קיום מצוה, שהרהור כזה יכול לעלות למוחו, אלא שמיד דוחהו וכו'; אבל בנוגע להרהור וספק באמיתת הענין עצמו, שהרהור כזה הוא (כעין) ספק באמונה – (לא רק מיד דוחהו כו', אלא) מלכתחילה אינו עולה במוחו כלל.

(מזק"ש ח"ג ע' 898 והערה 16)

הרהורי עבירה כו' ג' עבירות אין אדם ניצול מהן כו' הרהור עבירה ועיון תפלה כו': בביאור הטעם שמביא גם "עיון תפלה" – אף שמדבר כאן אודות הרהורי עבירה (וכמו שלא הביא גם "ולה"ר") – י"ל דכוונתו לפי התוס' שם דעיון תפלה היינו העדר "לכוין בתפילתו היטב", שמוזה מוכח דאין ניצול ממח"ז אפילו בזמן קצר דתפלתו.

(מזק"ש ח"ד ע' 87 הערה *8)

ואדרבה: בדפוסים הראשונים – כאן ובעוד מקומות בתניא – ואדרבא. ובש"ס נמצא הן באל"ף והן בה"א.

(הערה בהערות ותיקונים בדא"ט)

לגמול לחייבים טובות כו' ללמוד מיוסף עם אחיו: ההוספה "ללמוד מיוסף עם אחיו" – היא ההסברה על זה שכל אחד צריך לגמול טובות גם "לחייבים":

הטעם שיוסף לא השיב לאחיו את כל הרעה שגמלו אותו, אלא אדרבה, גמל להם טובות¹⁷, הוא – כמפורש בקרא בדברי יוסף – משום ש"לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים¹⁸", "אלקים חשבה לטובה" (אף ש"אתם חשבתם עלי רעה"¹⁹), ולא רק ש"למחי" שלחני אלקים לפניכם²⁰, אלא שזוהי טובה גם בנוגע ליוסף, "וישימני לאב לפרעה ומושל בכל ארץ מצרים"²¹, ואתם "הייתם שלוחיו בזה"²², ולכן גמל להם טובות, כיון שהיו שלוחיו של הקב"ה למלא את מחשבתו הטובה²³.

וכן הוא בכל אדם – שכאשר גומלים לו רעה, צריך לידע ש"מאת ה' היתה לו זאת", "על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום"²⁴, ו"כל מה דעביד רתמנא לטב עבידי"²⁵, ולכן אינו כועס עליו, ולא עוד אלא שגומל לו טובה, כיון שמילא שליחתו של הקב"ה שגזר עליו ה"טב דעבידי"²⁶.

וזהו שכתב "לגמול לחייבים טובות כו' ללמוד מיוסף עם אחיו" – שהטעם שצריך "לגמול לחייבים טובות" הוא כביוסף ואחיו ששם ראו בגילוי ש"אלקים חשבה לטובה".

(מזק"ש ח"ה ע' 241 ואילך הערות 16, 48. ח"כ ע' 191. טה"מ מזק"ט ח"ה ע' רסא)

(17) להעיר גם מ"מ לב, סע"ב: "אוהב ושונא מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו". וראה שו"ע אדה"ו חו"מ הל' עוברי דרכים וצער בעלי חיים ס"י. (18) ומה שציער אותם בתחלה – נתבאר באוה"ת מקץ שמ, סע"ב ואילך, ושי"ב. (19) ויגש מה, ת. (20) ויחי נ, כ. (21) ויגש שם, ה. (22) ספורנו ויחי שם, יט. (23) ע"ד "תמרא למרא טיבותא לשקיו" (ב"ק צב, ב. דרמ"צ מצות מילה ח"א ספ"ג. וראה לקו"ש ח"ו ע' 14 הערה 22). (24) תניא אגה"ק רסכ"ה. (25) ברכות ס, סע"ב. – וצ"ע שלא הובא זה באגה"ק הנ"ל. (26) ולהעיר, שהחיוב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד, א) הוא (בפשוט) גם כשזה בא ע"י אדם שהוא בעל בחירה.